

FYLKESRÅDSNOTAT

FYLKESRÅDSSAK NR.: 35/09

Løpenr.: 2881/09
Saknr.: 09/127-5
Ark.nr.: U40SAKSARKIV
Dato: 11.02.2009

Til: Fylkesrådet
Fra: Fylkesråd for kultur og næring

HØYRING - FORSLAG TIL FORSKRIFT OM TILDELING AV LØYVE TIL HAVBRUK MED LAKS, AURE OG REGNBOGEAURE I SJØVATN 2009

Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) har på høring med frist 16.02.2009 "*Forslag til forskrift om tildeling av løyve til havbruk med laks, aure og regnbogeaure i sjøvatn 2009*".

Høringsforslag: Forskriften omhandler regelverk for tildeling av 65 nye tillatelser til oppdrett av laksefisk i sjøvann (matfisktillatelse) i Norge, 60 av konsesjonene er fordelt fylkesvis, hvorav 8 til Troms. 5 konsesjoner er øremerket økologisk oppdrett og ikke fordelt på fylker. Antallet tillatelser til matfiskproduksjon av laksefisk i sjø antallsbegrenset og forslaget medfører økning i produksjonskapasiteten på 7% på landsbasis.

Geografisk fordeling i dag etter Fiskeridirektoratets (FIDIR) regioninndeling og fordeling av de nye tillatelsene på fylker:

FIDIRs regioner	Matfisktillatelser i dag	Fylke	Nye tillatelser
Finnmark	83	Finnmark	7
Troms	86	Troms	8
Nordland	144	Nordland	15
Trøndelag	147	Nord-Trøndelag	7
		Sør-Trøndelag	8
Møre- og Romsdal	103	Møre- og Romsdal	5
Vest	233	Sogn- og Fjordane	5
		Hordaland	5
Sør	80	Resterende kystfylker	0
Økologisk			5
Totalt	876	Totalt	65

Løyve koster 8 mill kr pr stk (3 mill kr i Finnmark) og vederlag for løyve skal betales innen 1 uke med å løyve er mottatt. Fylkeskommunene får overført 3 mill kr pr laksekonsesjon som tildeles i fylket som "frie midler". Forskjell i vederlag mellom Troms (8 mill kr) mot Finnmark (3 mill kr), begrunnes i at konsesjonene ble solgt for 5 mill kr i Troms i 2003-runden, mens høyeste pris i auksjonen på tillatelsene i Finnmark i 2006 var ca 3 mill kr. At det ikke er Finnmarkspris i Nord-Troms slik det har vært tidligere er fordi tillatelsene er knyttet til fylke og ikke kommune som tidligere.

I tillegg øker regjeringen Miljøverndepartementets budsjett med 20 mill for å styrke arbeidet med villaks. Før tillatelsen kan tas i bruk må den knyttes til en lokalitet (klareres) og det er en

egen prosess. Maksimal tillatt biomasse pr laksekonsesjon i Troms og Finnmark er 900 tonn og 780 tonn i resten av landet.

Fiskeridirektoratets regionkontor skal behandle søknadene og respektive fylkeskommuner skal som del av arbeidet konsulteres om næringspolitiske vurderinger i lys av fylkesplanen, medregnet hvor i fylket det er ønskelig med økt oppdrettsvirksomhet. Utvelgelse av søkere vil skje etter søknadskonkurranse og hvor mindre aktører og eller aktører som legger til rette for økt bearbeiding med sikte på økonomisk integrasjon i kystdistriktene i Norge blir vektlagt i prioriteringen. Aktører som ikke faller inn under kriteriene kan også søke.

Definisjonen på mindre og mellomstor aktør foreslås til inntil 19 konsesjoner i dag (FIDIRs definisjon i lønnsomhetsundersøkelsen). Konsern regnes som en aktør og hva som inngår i konsernet fremgår av regnskapsloven §1-3¹.

Formålet med kriteriet "økonomisk integrasjon i kystdistriktene" er å bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i områder langs kysten med fraflytting og nedgang i antall innbyggere. I begrepet "bearbeiding inngår slakting, videreforedling og annen bearbeiding, men bearbeiding utover slakting vil veie tyngre enn slakting. Eksisterende og planlagt bearbeiding inngår, både i og utenfor fylket eller regionen tillatelsen er søkt om. Det er ikke nødvendig at søker selv eier virksomhet som skal drive bearbeiding. FKD har presisert at dokumentert bearbeiding teller mer enn planer, og at konsesjonsdokumentet til den enkelte tillatelse kan være krav om bearbeiding basert på planene. På Vestlandet vil tiltak som bidrar til å bekjempe Pankreassykdommen (PD) telle positivt.

For de *økologiske tillatelsene* kreves at aktørene innen en tidsfrist fra tildeling (2 år foreslås), blir sertifisert som økologisk og at hele biomassen som utnyttes i tråd med tillatelsen, produseres økologisk. FKD ønsker tilbakemelding på hvor lenge produksjon på de økologiske konsesjonene ikke er økologisk i en oppstartperiode.

Søknadsprosess:

I lys av forvaltningsreformen fra 01.01.2010, hvor forvaltning av havbrukstillatelser skal flyttes til regionalt folkevalgt nivå får fylkeskommunene en rolle i tildelingsrunden i 2009.

I tildelingsrunden i 2002 hvor konsesjonene var tilknyttet kommuner, bestemte fylkeskommunene (plan- og næringsutvalget i Troms) hvilke kommuner konsesjonene skulle knyttes til.

I 2009-runden skal den aktuelle fylkeskommunen uttale seg om næringspolitiske vurderinger i lys av fylkesplanen, medrekne hvor i fylket det er ønskelig med mer oppdrettsvirksomhet. Fylkeskommunene skal få kopi av søknadene og vurdere disse i tråd med gjeldende fylkesplan. Fylkeskommunens vurderinger skal dokumenteres skriftlig.

Konsultasjonene med fylkeskommunene medfører økt saksbehandlingstid for søkere på de nye konsesjonene. Samtidig krever akvakulturloven §8 at saksbehandlingen skal være effektiv. Ut fra dette anbefaler FKD² at fylkeskommunene får en saksbehandlingsfrist på 4 uker. Lengden på saksbehandlingsfristen er for å sikre forsvarlig saksbehandling i fylkeskommunene

¹ Regnskapsloven §1-3: Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern. En regnskapspliktig skal anses å ha bestemmende innflytelse hvis vedkommende

1. morselskapet eier så mange aksjer eller andeler i et annet foretak at de representerer flertallet av stemmene i det andre foretaket med mindre det i særlige unntakstilfeller klart kan påvises at slikt eierskap likevel ikke gir bestemmende innflytelse, eller
2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre foretakets styre.

² FKD "Høringsbrev av 29.01.2009", lnr 2493/09

Søkerne skal dokumentere at de kan betale vederlaget for tillatelsen og at oppdrettsvirksomhetene er planlagt lokalisert til kommuner med godkjent arealdel i kommuneplan.

Fylkeskommunene sin nye rolle fra 2010 endrer ikke rollen til de statlige fagetatene (Mattilsynet, Kystverket og Fylkesmannen) i behandling av nye eller større lokaliteter. Etatene vil som før ta hensyn fiskehelse og –velferd, sjøveis transport, areal, forurensing og utslipp.

Et tilsagn om tillatelse gir ingen rett til å få utvidet en eksisterende lokalitet eller klarert en ny. Klarering av nye og/eller utvidelse av eksisterende lokaliteter følger vanlig prosedyre for slike søknader.

Forskjell i vederlag for løyve mellom Troms (8 mill kr) mot Finnmark (3 mill kr) begrunnes i at konsesjonene ble solgt for 5 mill kr i Troms i 2003-runden, mens høyeste pris i auksjonen på tillatelsene i Finnmark i 2006 var ca 3 mill kr. At det ikke er lavere pris i Nord-Troms skyldes at tillatelsene er knyttet til fylke og ikke kommune. Fra 2009 kan kommunene skrive ut eiendomsskatt på flytende anlegg i sjøområdet.

FKD ønsker tilbakemelding på:

- eventuell begrensning i antall konsesjoner som kan tildeles en søker (konsern): Tak på landsbasis (eks 7). Avstand til bearbeidingsanlegg skal inngå kriteriene.
- Periode inntil all produksjon på økologiske konsesjoner er økologisk, 2 år ?

Andres holdning:

Fiskeri- og havbruksnæringen Landsforening (FHL) er positiv at det åpnes opp for kontrollert vekst i oppdrettsnæringen. De ønsker helst veksten skal skje som økning i tillatt biomasse pr konsesjon og ikke nye konsesjoner. Bakgrunnen er at oppdrett av laks er en moden næring og nye aktører som ønsker å satse innen oppdrett kan kjøpe eksisterende virksomheter. De ønsker ikke en tildelingsrunden blir en "skjønnhetskonkurranse" overfor de ulike fylkeskommunene. I forhold til størrelse på aktører som skal prioriteres må ikke viktige verdiskapere langs kysten ekskluderes.

Norske Sjømatbedrifters Landsforening (NSL) ønsker at fylkeskommunene har en rolle i tildelingsrunden i lys av fylkeskommunenes rolle innen regional utvikling. Nye aktører bør tildeles minst 2 konsesjoner.

Landsdelsutvalget (LU-rapport 2008) fikk i juli 2008 utarbeidet rapporten "Tildeling av laksekonsesjoner til den nordlige landsdel 2009" av Akvaplan-niva AS med følgende anbefalinger:

- Aktører i de fire nordligste fylker bør prioriteres, da det her er god tilgang på arealer og gode driftsforutsetninger for lakseoppdrett
- Små oppdrettsselskaper bør prioriteres. Her bør 1-5 konsesjonærer ha prioritet, og spesielt bør selskaper prioriteres som kan vise til formelt samarbeid om avledet virksomhet som slakting og foredling.
- Selskaper som kan vise til allerede eksisterende synergieffekter mellom hvitfisk og lakseoppdrett, bør prioriteres.
- Hvitfiskselskaper som kan vise til troverdige og gode modeller for ny integrering av lakseproduksjon, bør prioriteres.
- Nye eiere bør rekrutteres inn, fortrinnsvis i kommuner med liten eller ingen havbruksaktivitet, og i områder hvor det allerede eksisterer gode formelle samarbeid mellom lakseselskaper om avledet virksomhet.
- Konsesjonsvederlag er ikke ønskelig, men i den grad det videreføres fra de forrige konsesjonstildelingsrunder, bør det vurderes en mindre risikofylt ordning for innbetaling, samt at vederlaget direkte eller indirekte bør tilfalle vertskommunen.

Tidligere vedtak i Troms fylkeskommune:

Tildelinger i 2003: Plan- og næringsutvalget (PLNU) (sak 72/03) og Fylkestinget (Uttalelse - 25.09.2003 og 12.10.2001) var negative til bruk av vederlag og at fylkeskommunen ikke hadde noen rolle i tildelingsrunden i lys av oppdrett i sjø er en viktig næring i distriktene.

2002-runden: PLNU anbefalte at 1 konsesjon skulle tildeles i hver av kommunene: Kvæfjord, Karlsøy, Balsfjord, Tranøy, Salangen og Lavangen og Kvæfjord kommune. Fylkesrådet anbefalte i sak 212/04 at kommunebindingene for disse konsesjonene ble opphevet da oppheving av Flytteforskriften og innføring av Klareringsforskriften 09.02.2004 medførte oppheving av den generelle kommunebinding som hadde vært på oppdrettskonsesjoner til da, men som ikke gjaldt konsesjonene tildelt i 2002. Fylkestinget vedtok 18.10.2001 en uttalelse hvor de anbefalte at det ikke skulle være vederlag på konsesjonene, men at konsesjonene ble lånt ut vederlagsfritt til aktørene gjennom lånebrev. Flere av disse konsesjonene er i ettertid flyttet ut av kommunene. Kriterier for tildeling i Troms var næringsfattig kommune, styrke planlagt slakteri/bearbeidingsindustri, enkeltkonsesjonærer etc.

Status i Troms i dag.

Oppdrett: I Troms er det ca 15 ulike aktører som driver lakseoppdrett i dag. 3 aktører har over 6 tillatelser og alle disse er samtidig del av konsern med over 19 konsesjoner på landsbasis. Flere av de andre aktørene samarbeider om drift som samdrift, innkjøp, felles slakteri etc. 1 aktør i Troms (og eneste i Norge ?) er sertifisert for å drive med økologisk oppdrett i dag. Å være sertifisert betyr at hele produksjonen fra settefiskproduksjon til slakteri er godkjent.

Bearbeiding: I Troms er det ca 10 lakseslakteri i drift i 2009 og de fleste er eid av flere oppdrettere. I tillegg skjer slakting i Vesterålen og delvis andre steder i landet. 4 av oppdretterne i Troms driver bearbeiding i Norge i dag utover slakting. 2 anlegg er i Troms (1 liten og 1 stor oppdretter) (Flakkstadvåg/Husøy og Skjervøy) og 1 i Nordland (Stokmarknes) og 1 i Trøndelag. Grad av bearbeiding varierer fra filetering hvoretter fileten pakkes og transporteres til andre anlegg i landet eller utlandet for fjerning av bein etc. og til anlegg som produserer ferdigpakkede produkter beregnet på sluttmarked som horeca, storkjøkken og detaljist.

*Fiskeridirektoratet region Troms*³ vurderte etter anmodning fra FKD om det er områder som er mindre egnet for økt oppdrettsvirksomhet i Troms. De fleste kommunene i Troms har godkjente arealplaner hvor kystsonedelen inngår. Mange av disse er under revisjon og endringer kan skje som følge av endret behov. Situasjonen er derfor dynamisk og ikke gitt en gang for alle. I forhold til sykdom og rømming er det ingen områder i Troms som gjør oppdrettsvirksomhet der utelukket. Eneste sted der det har vist seg vanskelig å kombinere oppdrett og tradisjonelt fiskeri er Kvæfjord kommune fra øya Spildra og innover. Det skyldes i hovedsak avvikling av fjordfiske og at området karakteriseres som et gyteområde for torsk.

Bortsett fra de nasjonale laksefjordene (indre Kvæfjord, Reisafjorden i Nordreisa kommune og Malangen) i Troms, og indre deler av Kvæfjord så finnes det ingen spesielle områder hvor oppdrett av andre årsaker en det, vil være utelukket.

I Troms er det gode muligheter for å øke produksjonen av laks og ørret både i form av utvidelse av eksisterende lokaliteter og i form av nye lokaliteter.

Vurdering

Forslaget er i tråd med Regjeringens "Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring" fra 2007 hvor det 2009 skulle være en ny tildelingsrunde for laksekonsesjoner. Tildelingskriteriene skulle bl.a. være "styrke små og mellomstore aktører, sikre at virksomheten blir integrert økonomisk i regionen og gi muligheter for foredlingsbedrifter".

Troms har i dag en struktur med både små og store aktører (>19 konsesjoner). Alle de store aktørene som driver oppdrettsaktivitet i Troms, driver også oppdrett i andre av

³ FIDIR Troms "Tildelingsrunde 2009 - Oppdrettsvirksomhet laks – ørret" 03.03.2008

Fiskeridirektoratets regioner. 2 av de store aktørene driver i dag bearbeiding utover slakting i fylket eller tilgrensende områder. De andre aktørene har 6 eller færre konsesjoner.

Bearbeiding: De fleste av de mindre aktørene har egne slakteri alene eller samarbeider med andre mindre aktører om felles slakteri. Slakteriene genererer betydelig aktivitet i lokalsamfunnene både direkte og indirekte og er til dels viktigere målt i sysselsetting som enn oppdrettvirksomheten.

I forhold til kriteriet bearbeiding hvor slakteri inngår, men hvor ytterligere bearbeiding teller positivt, bør avstand mellom planlagt oppdrettsaktivitet og bearbeidingsanlegg vektlegges slik at bearbeidingsvirksomhet i nærhet av oppdrettsaktivitet prioriteres. Pre-rigorfiletering og hvor fjerning av bein i fileten skjer etter at filete er modnet under transport, gjerne utenfor kystregionen, bør i begrenset grad telle mer enn kun slakting da dette er aktivitet som kan organiseres som del av slakteprosessen. Bearbeiding utover dette bør telle med i prioritering.

Dagens reguleringssystem med maksimal tillatt biomasse pr konsesjon tilpasser driften slik at biomassen pr konsesjon i en lokalitet er innenfor tillatt grensene. Slaktingen tilpasses slik at tilveksten slaktes ut fortløpende, gitt at fisken er stor nok. En tilpassing kan være at aktøren sikrer jevn aktivitet på eget anlegg og kjøper slakteritjenester for å ta unna toppene. Alternativt at man slakter alt selv, men da vil aktiviteten gjerne variere gjennom året. Ett slakteri driver kun på leieslakting, mens mange driver leieslakting hele eller deler av året.

Ved prioritering av søknadene bør grad av bearbeiding være et viktig kriterium. Samtidig bør det vurderes i hvor stor grad filetering skjer, men hvor bein i filet ikke fjernes, skal prioriteres i forhold til kun slakting.

Avstand mellom planlagt oppdrettsaktivitet og bearbeidingsanlegg bør være et kriterium for å sikre at mest mulig av aktivitetene skjer i regionen, eller tilgrensende regioner.

Tak på antall konsesjoner: I dag planlegges det lokaliteter med maksimal tillatt biomasse tilsvarende 6 konsesjoner, men det vanlige er 4-5. Dette er avhengig av hvor mange konsesjoner aktøren disponerer og lokalitetens egenskaper. Tildeling av nye konsesjoner målt i sysselsetting vil derfor avhenge av hvor mange konsesjoner aktøren har i utgangspunktet knyttet til de ulike lokalitetene. Et tak på 3 konsesjoner pr aktør vil trolig gjøre at eksisterende aktører kan utnytte eksisterende lokaliteter og ikke trenger å søke om nye. Samtidig gir det grunnlag robust tilpassing for aktører som vil etablere seg på nye lokaliteter. Det være seg eksisterende oppdrettere og eventuelle nye. Signalene fra eksisterende oppdrettere er at de fleste vil søke.

Økologiske konsesjoner: I dag driver en aktør økologisk oppdrett i begrenset skala i Troms. Økologisk oppdrett krever at hele produksjonen fra settefisk til slakting er sertifisert. Samtidig er det vanskelig å selge økologisk produsert fisk gjennom de ordinære salgskanalene da den ikke tilfredsstiller bl.a. fargekrav og at produksjonskostnadene er høye.

Ved tildeling av nye konsesjoner bør eksisterende produsenter prioriteres på samme vis som aktørene i tråd med signalene om at dokumentasjon på bearbeiding i dag skal telle positivt ved tildeling av de ordinære konsesjonene. Noen aktører bør prioriteres for å utvikle oppdrett av økologisk laks i forhold til å tildele konsesjonene til 5 ulike aktører som ikke driver økologisk oppdrett i dag. Samtidig bør oppdrettere av økologisk laks og som driver bearbeiding prioriteres. De første 2 årene kan det produseres ikke økologisk laks på konsesjonene.

Fylkeskommunal behandling: Gjeldende fylkesplan er ikke eksplisitt i forhold til om det er områder som bør prioriteres med hensyn til utvikling av havbruksnæringen i fylket. Prioriteringer bør derfor skje ut fra betydning oppdrettvirksomhet har i området i dag og potensial for videre utvikling. Konsesjonene er salgbare og lovnader om næringsmessig effekt

i lokalsamfunn må derfor inngå i konsesjonsdokumentene knyttet til den enkelte konsesjon. Økt utnyttelse av eksisterende lokaliteter for mindre aktører bidrar ikke til betydelig økt sysselsetting, men styrker de eksisterende arbeidsplassene.

En saksbehandlingsfrist på 4 uker er kort i lys av at konsultasjonene skal dokumenteres, det vil si behandles politisk.

Midlene fylkeskommunen får tilført som følge av tildeling av disse nye konsesjonene anbefales øremerket til næringsutviklingstiltak i Troms med fokus på marin sektor. Et alternativ er at noe av midlene brukes til å styrke de kommunale næringsfondene og benyttes til formålet.

Innstilling:

Fylkesrådet har behandlet ” Forslag til forskrift om tildeling av løyve til havbruk med laks, aure og regnbogeaure i sjøvatn 2009” Fiskeri- og kystdepartementet har på høring med frist 16.02.2009.

Fylkesrådet anbefaler at maksimalt 3 matfiskkonsesjoner kan tildeles pr aktør i tildelingsrunden 2009. Det kan gi grunnlag for at mindre eksisterende aktører kan utvide sin drift på eksisterende lokaliteter og samtidig sikre grunnlag etablering av aktivitet på nye.

Ved prioritering av søkere bør dokumentasjon på bearbeidingsaktivitet telle mer enn planer om slik aktivitet. Samtidig er det viktig at grunnlag for prioritering som foreksempel eksisterende og planlagt bearbeiding inngår i vilkårene til den enkelte konsesjon. Tildelingsvilkårene i de enkelte konsesjonene må følges opp.

Ved prioritering av søknader bør avstand fra oppdrettsregion til bearbeidingsanlegg vektlegges slik at lange transportavstander ikke prioriteres i forhold til aktører som driver litt mer begrenset bearbeiding i nærhet av planlagt oppdrettsaktivitet.

I forhold til kriteriet bearbeiding hvor slakteri inngår, men hvor ytterligere bearbeiding teller positivt, bør avstand mellom planlagt oppdrettsaktivitet og bearbeidingsanlegg inngå i bedømmingen. Dette da filetering hvor fjerning av bein i fileten ikke inngår, men skjer utenfor kystregionen, i begrenset grad bør telle mer enn kun slakting, da dette er aktivitet som kan organiseres som del av slakteprosessen. Bearbeiding utover dette bør telle positivt.

I forhold til de økologiske konsesjonene bør erfaring med økologisk med oppdrett fra før veie tungt. Dette for å utnytte den kunnskap som allerede er opparbeidet og bidra til at det er økologisk forsvarlig for aktørene å drive økologisk oppdrett.

En saksbehandlingsfrist på 4 uker for fylkeskommunal behandling av søknadene på de nye konsesjonene er kort i forhold til at konsultasjonene skal dokumenters, dvs. behandles politisk.

Orienteringssak i Fylkestinget

Tromsø, 11.02.2009

Pia Svensgaard
Fylkesråd for kultur og næring

Utrykt vedlegg:

- Fiskeri- og kystdepartementet, " Forslag til forskrift om tildeling av løyve til havbruk med laks, aure og regnbogeaure i sjøvatn 2009", lnr.62/09
- FKD "Høringsbrev av 29.01.2009", lnr 2493/09
- *Konsesjonsrunden 2002*: Plan- og Næringsutvalget sak (50/01 og 57/01): Saksfremlegg, vedtak (påklagd, men vedtak opprettholdt i sak 57/01). FYR-sak 212/04 Oppheving av kommunebinding.
- *Konsesjonsrunden 2003*: Plan- og Næringsutvalget sak 72/03: Høringsuttalelse til forskrift for 2003-tildeling inkludert Uttalelse fra Fylkestinget 25.09.2003
- Troms Fylkesting - Uttalelse 18.10.2001 – Oppdrettskonsesjoner "Nei til vederlag av oppdrettskonsesjoner – ja til lånebrev"
- "Tildeling av laksekonsesjoner til den nordlige landsdel 2009" LU-rapport 2009, <http://www.lu.no/content/view/2593/119/>
- FIDIR Troms "Tildelingsrunde 2009 - Oppdrettsvirksomhet laks – ørret" 03.03.2008

